

วิธีวิทยาการวิจัยแบบผสม : วิธีวิทยาการวิจัยแบบที่สาม

Mixed Research Methodology : The Third Research Methodology

ดร.นาคภา เกินชัย*

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาวิธีวิทยาการแบบผสม หรือเรียกว่าวิธีวิทยาการวิจัยแบบที่สาม โดยที่การวิจัยเป็นกระบวนการศึกษาค้นคว้าหาความรู้และข้อเท็จจริงที่มีระบบและมีระเบียบแบบแผนที่ชัดเจน ได้องค์ความรู้ใหม่ที่ต้องการและเชื่อถือได้ นำไปพัฒนาการปฏิบัติงานให้เกิดผลดียิ่งขึ้น วิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมเป็นวิธีวิทยาการวิจัยแบบหนึ่งในสามที่เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ว่าด้วยการผสมผสานวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณและวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพอย่างลงตัวและถูกต้อง ได้องค์ความรู้ใหม่ที่เชื่อถือได้สามารถตอบโจทย์วิจัยที่หลากหลายและซับซ้อนมากขึ้นในงานวิจัยเรื่องเดียวกัน โดยยึดสถานการณ์และหลักยึดหยุ่นในการผสมผสานทั้งในระดับเทคนิคและระดับยุทธวิธีระหว่างแนวการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

เหตุผลหลักของวิธีวิทยาการวิจัยแบบผสม เป็นการนำข้อดีของวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณกับวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพมาผสมผสานวิธีวิทยาการวิจัย เพื่อแก้จุดอ่อนของการวิจัยแต่ละวิธีด้วยการเสริมจุดแข็งทั้งในระดับข้อมูลและระดับกลยุทธ์ ให้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับว่าเป็นชุดวิธีวิทยาการวิจัยแบบหนึ่งในสามและอาจเปรียบวิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมคือวิธีวิทยาการวิจัยแบบที่สาม

คำสำคัญ: วิธีวิทยาแบบผสม, การวิจัยเชิงปริมาณ, การวิจัยเชิงคุณภาพ, วิธีวิทยาการวิจัยแบบที่สาม

Abstract

The objective of this academic article is to study the mixed research methodology that is the third research methodology by the research is a systematic and clear methodology process based on some steps of scientific inquiry seeking for knowledge

* อาจารย์อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

and facts that enhance valid and reliable new knowledge applicable to more efficient practices. Mixed research methodology is the third research methodology consisting of science and arts of mixed methodology on suitable and correct quantitative and qualitative research methodology enhancing valid and reliable new knowledge enabling to answer variety and complex research questions in the same research work. It is situational and flexible based in mixing on both technical and strategic levels of quantitative and qualitative research.

The main goal of mixed research methodology is to draw out the strength of both quantitative and qualitative research aiming at tackling the weaknesses to qualify each research methods by supporting the strength on both informational and strategic levels. It is acceptable that it is one of the three research methods and may be said that mixed research methodology is the third research methodology.

Keywords: Mixed Methodology, Quantitative Research, Qualitative Research, The Third Research Methodology

๑. บทนำ

การวิจัยเป็นกระบวนการศึกษาค้นคว้าหาความรู้และข้อเท็จจริงที่มีระบบและมีระเบียบแผนที่ชัดเจน ได้คำตอบหรือองค์ความรู้ใหม่ที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ นำไปใช้พัฒนาการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยที่มนุษย์ได้ใช้ปัญญาศึกษาค้นคว้าหาความรู้ความจริงอย่างเป็นระบบและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องด้วยวิธีการที่หลากหลาย การวิจัยจึงเป็นกระบวนการเสาะแสวงหาความรู้ใหม่ โดยอาศัยความจริง เชิงตรรกะหรือความจริงเชิงประจักษ์ เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้หรือ

ข้อเท็จจริงต่างๆ เพื่อตอบปัญหาที่ตั้งไว้อย่างมีระบบและมีวัตถุประสงค์แน่นอน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า การวิจัยเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่หรือตรวจสอบความรู้เดิมให้ได้ความรู้ที่เป็นปัจจุบัน โดยยอมรับกระบวนการวิธีการและระบบที่แตกต่างกันของศาสตร์ในแต่ละสาขาวิชาซึ่งในความหมายเชิงกว้าง อาจกล่าวได้ว่า การวิจัยคือ การหาข้อเท็จจริงเพื่อนำมาตอบปัญหาที่ตั้งไว้^๑ และพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ ให้ความหมายว่า การวิจัยเป็นการค้นคว้าเพื่อหาข้อมูลอย่างถี่ถ้วนตามหลักวิชา^๒ ซึ่งกล่าวเป็นนัย

^๑ สุภางค์ จันทวานิช, *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*, พิมพ์ครั้งที่ ๒๐, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๒๑.

^๒ ราชกิจจานุเบกษา, *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔*, เล่มที่ ๑๓๐ ตอนพิเศษ ๗๑ ง. ๑๓ มิถุนายน, (กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๕๖), หน้า ๑๑๑๗.

สำคัญได้ว่าทุกแนวคิดเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่า องค์แห่งความรู้ที่เกิดจากกระบวนการหรือวิธีการที่จะต้องยึดถือและปฏิบัติตามในการแก้ปัญหา เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบหรือคำอธิบายที่ชัดเจน มีความหมายที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ กระบวนการที่ว่านี้ก็คือ การวิจัยนั่นเอง

การวิจัยสามารถจำแนกได้หลายประเภท ขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้เป็นตัวกำหนด แต่ประเภทที่ได้รับการกล่าวถึงมากที่สุดคือ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าการทำวิจัยส่วนมากรวมไปถึงการทำวิทยานิพนธ์ และการค้นคว้าอิสระของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในมหาวิทยาลัยต่างๆ มักใช้การวิจัยใน ๒ ประเภทนี้ โดยที่การวิจัยทั้งสองรูปแบบมีที่มาโดยพื้นฐานทางปรัชญาแตกต่างกันและแตกต่างกันในกระบวนการและผลที่ได้รับจากการศึกษาวิจัยแต่โดยความจริงทั้งในทางทฤษฎีและในทางปฏิบัติการวิจัยทั้ง ๒ ประเภทนี้ มิได้ถูกแยกออกจากกันโดยสิ้นเชิง อีกทั้งในการทำการศึกษาวิจัยแต่ละโครงการก็นิยมที่จะใช้วิธีการทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณผสมผสานกันเพื่อความเข้าใจในข้อค้นพบที่มีความถูกต้องสมบูรณ์มากขึ้น ซึ่งเข้าใจตรงกันว่า การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการศึกษาค้นคว้าที่มุ่งแสวงหาความรู้ ความจริงของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและต้องอธิบายอย่างละเอียดกับสิ่งที่เกิดขึ้น ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณเป็นการศึกษาค้นคว้า

หาความรู้และข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เป็นกระบวนการหาตัวเลขเชิงปริมาณของปัจจัยหรือตัวแปรที่ทำให้เกิดความแตกต่างและหรือความสัมพันธ์ของสถานการณ์

ในราว ค.ศ. ๑๙๙๐ เกิดทางเลือกใหม่ที่มีการผสมผสานข้อดีของการวิจัยเชิงปริมาณกับการวิจัยเชิงคุณภาพในงานวิจัยเดียวกัน โดยสนใจเทคนิควิธีการแบบสามเส้าขยายวงไปสู่การพัฒนาวิธีวิทยาแบบผสมและใช้กันแพร่หลายในที่สุด ทั้งมีการพัฒนาวิธีวิทยาการวิจัยนี้เรื่อยมาตามลำดับ และมีชื่อเรียกการวิจัยแบบผสมหรือวิจัยเชิงบูรณาการตามความหมายที่แตกต่างกันบ้างในภาคภาษาอังกฤษว่า Qualitative-Quantitative Methodological triangulation, Mixed Methods และ Mixed methodology ซึ่งวิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมเป็นที่ยอมรับว่าเป็นชุดของวิธีวิทยาการวิจัยหลักหนึ่งในสาม^๓ จากที่เคยมีแนวคิดที่ว่าวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นเส้นขนานกับวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณ จนเป็นที่มาของการวิจัยแบบลูกผสมหรือที่เรียกว่า วิธีวิทยาการวิจัยแบบผสม (Mixed Research Methodology) หรือวิธีวิทยาการวิจัยแบบที่สาม (The Third Research Methodology) โดยที่วิธีวิทยาการวิจัยแบบที่หนึ่งและแบบที่สอง ซึ่งเน้นการวิจัยเชิงเดี่ยว ก็คือวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ และวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณดังกล่าวแล้ว

^๓ ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล, การวิจัยแบบผสม: ทางสายกลางของการวิจัย การออกแบบการวิจัย (Research Design), พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๕), หน้า ๓๑๕.

๒. การวิจัยเชิงคุณภาพกับการวิจัยเชิงปริมาณ

ในความหมายของการวิจัยเชิงคุณภาพกับการวิจัยเชิงปริมาณ มีนักวิจัยให้ความหมายไว้หลายแนวคิด กล่าวคือ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) หมายถึง การค้นคว้าหาข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ต่างๆ ตามธรรมชาติ โดยมุ่งศึกษาข้อมูลต่างๆ มาบรรยายถึงความสัมพันธ์ของเงื่อนไขต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ เน้นการศึกษาแนวลึกมากกว่าแนวกว้าง การเก็บรวบรวมข้อมูลให้ความสำคัญกับประวัติส่วนตัว ความรู้สึกต่างๆ ของบุคคล โดยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการเป็นหลักและการสัมภาษณ์เชิงลึก การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการสรุปบรรยายเชิงวิเคราะห์^๔ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การค้นคว้าที่มุ่งแสวงหาความรู้หรือข้อเท็จจริงของสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ต้องการอธิบายสภาพการณ์หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างละเอียดและอาศัยการสรุปข้อมูลที่รวบรวมมาได้ โดยการวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา(Descriptive statistics) เช่น การหาความถี่ การกระจายของประชากรและกลุ่ม

ตัวอย่างด้วยสถิติพื้นฐาน รวมถึงการวิเคราะห์เนื้อหา^๕ หรือกล่าวอีกในความหมายหนึ่งก็คือ การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการแสวงหาความรู้ โดยพิจารณาปรากฏการณ์สังคมจากสภาพแวดล้อมตามความจริงในทุกมิติ เพื่อหาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์กับสภาพแวดล้อมนั้น วิธีการนี้จะสนใจข้อมูลด้านความรู้สึกนึกคิด ความหมายค่านิยมหรืออุดมการณ์ของบุคคล มักใช้เวลา นานใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการเป็นวิธีการหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล และเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย^๖ หรือการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการศึกษาสิ่งที่อยู่ภายในคือ ความรู้สึกนึกคิดหรือจิตใจที่วัดออกมาเป็นตัวเลขไม่ได้^๗ กล่าวสรุปโดยนัยสำคัญได้ว่า การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการศึกษาค้นคว้าที่มุ่งแสวงหาความรู้หรือข้อเท็จจริงของสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และต้องอธิบายอย่างละเอียดกับสิ่งที่เกิดขึ้น โดยมุ่งเน้นถึงความรู้สึกนึกคิดหรือจิตใจของบุคคล เป็นการศึกษาแนวลึกมากกว่าแนวกว้าง การเก็บรวบรวมอาศัยวิธีการสังเกตและการสัมภาษณ์ การวิเคราะห์

^๔ สมบัติ ท้ายเรือคำ, *ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (มหาสารคาม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๓), หน้า ๑๗.

^๕ มนัส สุวรรณ, *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โอเลี่ยนส์ไตร์, ๒๕๔๙), หน้า ๕-๖.

^๖ สุภางค์ จันทวานิช, *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*, พิมพ์ครั้งที่ ๒๐, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๑๓.

^๗ ประเวศ วะสี อ่างใน ทวีศักดิ์ นพเกษร, *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เล่ม ๑*, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทโชคชัยมาร์เก็ตติ้ง จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๑๗.

ข้อมูลและสรุปผลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive analysis) ด้วยสถิติพื้นฐาน เช่น การหาความถี่ (จำนวน) ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) QUOTE และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) รวมทั้งการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) หมายถึง การศึกษา ค้นคว้าข้อเท็จจริง เพื่อหาข้อสรุปในเชิงปริมาณ (ตัวเลขหรือจำนวน) เป็นการศึกษาในแนวทางกว้างมากกว่าแนวคิด โดยนำข้อสรุปต่างๆ ที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างอ้างอิงไปใช้กับกลุ่มประชากร โดยอาศัยวิธีการทางสถิติ การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการหลายอย่าง เช่น การส่งแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสร้างสถานการณ์ สมมุติ การทดลองและการทดสอบ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการทางสถิติและการวิเคราะห์เชิงพรรณนา^๕ หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ การศึกษาที่มุ่งหาความสัมพันธ์ของเหตุและผลของสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นและศึกษาถึงความสำคัญและอิทธิพลของตัวแปรหรือปัจจัยที่ทำให้เกิดความแตกต่าง และหรือความสัมพันธ์ของสภาพการณ์การสรุปผลส่วนมากต้องผ่านกระบวนการทดสอบสมมุติฐานด้วยสถิติเชิงวิเคราะห์ (Inferential statistics)^๕ และการวิจัยเชิงปริมาณเป็นการศึกษาสิ่งที่อยู่ภายนอก

ที่เป็นรูปธรรมสามารถชั่ง ตวง วัดได้^๖ กล่าวสรุปโดยนัยสำคัญได้ว่า การวิจัยเชิงปริมาณ หมายถึง การศึกษาค้นคว้าเพื่อหาความรู้และข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เป็นกระบวนการหาตัวเลข (จำนวน) เชิงปริมาณ โดยเน้นศึกษาความสำคัญหรืออิทธิพลของตัวแปรหรือปัจจัยที่ทำให้เกิดความแตกต่าง และ/หรือความสัมพันธ์ของสภาพการณ์ การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ การสร้างสถานการณ์สมมุติ การทดลองและการทดสอบ การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ การสรุปผลและตีความต้องผ่านกระบวนการทดสอบสมมุติฐานด้วยสถิติ เชิงวิเคราะห์ (Inferential statistics) และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive analysis)

๓. ความแตกต่างระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพกับการวิจัยเชิงปริมาณ

ในหลักพื้นฐานเชิงปรัชญา การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณมีที่มาแตกต่างกัน โดยที่การวิจัยเชิงคุณภาพยึดหลักปรัชญาแบบธรรมชาตินิยม (Naturalism) เป็นการแสวงหาคำตอบหรือค้นหาความจริง (Reality) ด้วยวิธีการวิจัยที่เน้นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามสภาพการณ์ที่เป็น

^๕ สมบัติ ท้ายเรือคำ, *ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (มหาสารคาม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๓), หน้า ๑๗.

^๖ มนัส สุวรรณ, *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โอเลี่ยนสโตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๕-๖.

^{๖๖} ประเวศ วะสี อังใน ทวีศักดิ์ นพเกษร, *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เล่ม ๑*, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทโชคชัย มาร์เก็ตติ้ง จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๑๗.

ธรรมชาติ ซึ่งบางครั้งเรียกว่าแนวคิดแบบปรากฏการณ์นิยม (Phenomena) แล้วอาศัยวิธีการพรรณนาเป็นสำคัญส่วนการวิจัยเชิงปริมาณยึดหลักปรัชญาแบบปฏิฐานนิยม (Positivism) เป็นวิธีการค้นหาความจริงด้วยวิธีการวิจัยเชิงจำนวนตัวเลขที่ต้องอาศัยกระบวนการหรือวิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific method) ที่อยู่บนฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ และมีระบบระเบียบแบบแผนที่ชัดเจน^{๑๑}

นอกจากนั้น การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณยังแตกต่างกันในกระบวนการและผลที่ได้รับของการศึกษาวิจัย โดยที่วิธีการเชิงคุณภาพจะเริ่มด้วยข้อมูลสภาพการณ์หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ข้อมูลเหล่านี้จะถูกนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการอุปมาน (Inductive approach) เป็นการสรุปจากส่วนย่อยไปหาส่วนใหญ่แล้วสรุปตีความผลการวิเคราะห์ตั้งเป็นองค์ความรู้ เป็นกฎหรือทฤษฎี ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณจะเริ่มต้นด้วยกฎหรือทฤษฎีก่อนจากนั้นข้อมูลเชิงประจักษ์จะถูกรวบรวมและนำมาศึกษาวิเคราะห์ด้วยวิธีการอนุมาน (Deductive approach) เป็นการสรุปจากส่วนใหญ่ไปหาส่วนย่อย แล้วสรุปเป็นข้อค้นพบ^{๑๒}

ความแตกต่างของวิธีวิทยาการวิจัยทั้งสองดังกล่าวแล้วยังมีประเด็นบางแง่มุมที่ชี้ให้เห็นถึง

ความแตกต่างของการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ ดังนี้^{๑๓}

๑. ความแตกต่างในลักษณะข้อมูล ข้อมูลเชิงคุณภาพมีลักษณะเฉพาะที่เกี่ยวกับโลกทัศน์ ความรู้สึกนึกคิด ชีวิตประวัติ ส่วนข้อมูลของการวิจัยเชิงปริมาณข้อมูลแบบแจกแจงได้หรือเป็นสถิติต่างๆ

๒. ความแตกต่างของวัตถุประสงค์ การวิจัยเชิงคุณภาพมุ่งไปที่ความเข้าใจความหมายที่ให้ความสำคัญแก่องค์ประกอบส่วนที่เป็นนามธรรมของมนุษย์ที่เกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิด และความสัมพันธ์ของสิ่งเหล่านี้กับสภาพแวดล้อมของมัน ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณจะมุ่งเน้นหาความถูกต้องของสิ่งที่เป็นรูปธรรม ด้วยวิธีการทางสถิติหรือวิธีการทางวิทยาศาสตร์

๓. ความแตกต่างในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ต่างกัน วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยเชิงคุณภาพต้องให้ผู้วิจัยออกไปสัมผัสข้อมูลด้วยตนเอง โดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบลึก ซึ่งต้องใช้เวลาในการวิจัยส่วนการเก็บข้อมูลของการวิจัยเชิงปริมาณ ส่วนมากใช้วิธีการส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม (กลุ่มตัวอย่าง)

^{๑๑} มนัส สุวรรณ, *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๙), หน้า ๑๕.

^{๑๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕.

^{๑๓} สุภางค์ จันทวานิช, *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*, พิมพ์ครั้งที่ ๒๐, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๑๘-๑๙.

๔. ความแตกต่างในการวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลในวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพไม่จำเป็นต้องอาศัยคณิตศาสตร์หรือสถิติขั้นสูง เป็นการวิเคราะห์และสังเคราะห์โดยใช้วิธีการสร้างข้อสรุปแบบอุปมาน(Inductive approach) ส่วน การวิเคราะห์ข้อมูลของวิธีการวิจัยเชิงปริมาณต้องอาศัยวิธีการทางสถิติเป็นสำคัญและสรุปผลการวิจัยแบบอนุมาน (Deductive approach

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณแตกต่างกันจาก

ที่มาตามหลักพื้นฐานเชิงปรัชญาของการวิจัยแต่ละอย่าง แตกต่างกันในกระบวนการและผลที่ได้รับของการศึกษาวิจัยแต่ละประเภทและแตกต่างกัน ในลักษณะข้อมูล วัตถุประสงค์ของการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเพื่อให้เห็นความแตกต่างในคุณลักษณะของการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณได้ครอบคลุมและชัดเจนมากขึ้น จึงได้บูรณาการแนวคิดเป็นตารางเปรียบเทียบการวิจัยทั้งสอง ดังเสนอไว้ในตารางที่ ๑

ตารางที่ ๑ ความแตกต่างระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ^{๑๔}

การวิจัยเชิงคุณภาพ	การวิจัยเชิงปริมาณ
๑. มีรากฐานมาจากปรัชญาแนวคิดแบบธรรมชาติ(Naturalism)	๑. มีรากฐานจากปรัชญาแนวคิดแบบปฏิฐานนิยม (Positivism)
๒. มุ่งทำความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น (Phenomena) อย่างลึกซึ้ง	๒. มุ่งเน้นหาความจริงที่คนทั่วไปจะยอมรับ (Common Reality)
๓. เป็นข้อมูลมีลักษณะเฉพาะเกี่ยวกับโลกทัศน์ ความรู้สึกนึกคิด ชีวิตประวัติของบุคคล	๓. เป็นข้อมูลแบบแจกแจงหรือเป็นสถิติต่างๆ
๔. วัตถุประสงค์ของการวิจัยมุ่งความเข้าใจความหมายที่เป็นนามธรรม	๔. วัตถุประสงค์ของการวิจัยมุ่งเน้นหาความถูกต้องของสิ่งที่เป็นรูปธรรมด้วยวิธีการทางสถิติ
๕. วิธีการเก็บข้อมูลโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์แบบลึกและใช้เวลานาน	๕. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนมากใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ในบางครั้งใช้เวลานาน
๖. เป็นการวิจัยที่เน้นการพรรณนา/อธิบาย (Descriptive analysis)	๖. เป็นการวิจัยที่มุ่งเน้นการวิเคราะห์และทดลองซึ่งจำเป็นต้องอาศัยวิธีการทางสถิติ (Analytical and Experimental approaches)
๗. ให้ความสำคัญกับกระบวนการได้มาซึ่งความจริงโดยมองแบบองค์รวม (Holistic view)	๗. ให้ความสำคัญกับผลมากกว่ากระบวนการ มีระเบียบแบบแผนค่อนข้างแน่นอน
๘. ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอุปมาน (Inductive-approach) เป็นการวิเคราะห์จากส่วนย่อยไปหาส่วนใหญ่แล้วสรุปเป็นองค์ความรู้เป็นกฎหรือทฤษฎี	๘. ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน (Deductive - approach) เป็นการวิเคราะห์จากส่วนใหญ่ไปหาส่วนย่อยแล้วสรุปเป็นข้อค้นพบ
๙. มุ่งแสวงหาความรู้เพื่อสร้างเป็นกฎหรือทฤษฎี (Theory building)	๙. มุ่งแสวงหาคำตอบด้วยการทดสอบสมมติฐาน (Hypothesis testing)
๑๐. สิ้นสุดการศึกษาวิจัยด้วยทฤษฎี (Ending with theory)	๑๐. เริ่มต้นการศึกษาวิจัยด้วยทฤษฎี (Begins with theory)
๑๑. ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในสาขาวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์	๑๑. ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาวิจัยในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ
๑๒. เป็นการศึกษาแนวลึกมากกว่าแนวกว้าง	๑๒. เป็นการศึกษาแนวกว้างมากกว่าแนวลึก

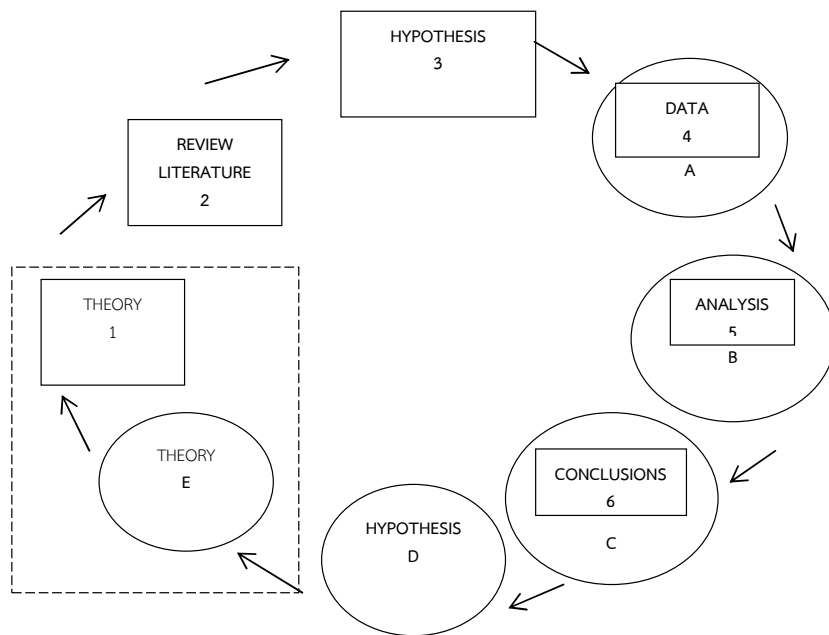
^{๑๔} ทวีศักดิ์ นพเกษร, **วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ**, เล่มที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทโชคชัยมาร์เก็ตติ้ง จำกัด, ๒๕๕๘), หน้า ๓๙-๔๐.

๔. ความสัมพันธ์ ความคาบเกี่ยวและความเกี่ยวเนื่องของการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ

การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณแตกต่างกันตามที่มาของหลักเบื้องต้นเชิงปรัชญา กระบวนการวิจัยและผลที่ได้รับของการศึกษาค้นคว้าดังที่ทราบแล้ว แต่โดยความจริงทั้งในทางทฤษฎีและในทางปฏิบัติการวิจัยทั้งสองประเภทมิได้แยกออกจากกันโดยสิ้นเชิงแต่ยังมีความคาบ

เกี่ยวและสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันในกระบวนการวิจัย กล่าวคือ การวิจัยเชิงคุณภาพจะดำเนินการศึกษาวิจัยเริ่มต้นจากสภาพการณ์หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันด้วยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและไปสิ้นสุดที่ผลการพัฒนาเป็นกฎหรือทฤษฎี และการวิจัยเชิงปริมาณเริ่มต้นด้วยการศึกษาทฤษฎีแล้วไปสู่ขั้นตอนสุดท้ายคือสรุปตีความเป็นข้อเท็จจริงหรือข้อค้นพบ ปรากฏรายละเอียดตามวงจรหรือกระบวนการวิจัย ดังภาพประกอบต่อไปนี้^{๑๕}

จากภาพประกอบนี้ชี้ให้เห็นว่า
๑. การวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการตามกระบวนการในรูปวงกลม (A) - (B) - (C) - (D) - (E) ซึ่งอธิบายได้ว่า การวิจัยเชิงคุณภาพจะเริ่มต้นด้วย

การเก็บรวบรวมข้อมูล (A) และนำมาวิเคราะห์ (B) ก่อนจะมีการสรุปผลการวิเคราะห์ (C) และนำไปสู่การสร้างสมมุติฐาน (D) และจะเชื่อมโยงไปสู่การพิสูจน์และพัฒนาเป็นทฤษฎี (E) ในที่สุด

^{๑๕} มนัส สุวรรณ, *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๙), หน้า ๑๖.

๒. การวิจัยเชิงปริมาณ ดำเนินการตามกระบวนการในรูปสี่เหลี่ยม [๑]-[๒]-[๓]-[๔]-[๕]-[๖] การศึกษาวิจัยเริ่มต้นด้วยการศึกษาทฤษฎี [๑] และทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง [๒] ก่อนจะทำการศึกษาหรือตั้งสมมุติฐาน [๓] จากนั้น คือ การเก็บรวบรวมข้อมูล [๔] เพื่อนำไปวิเคราะห์ [๕] ก่อนสรุปตีความเป็นข้อเท็จจริงหรือข้อค้นพบในขั้นตอนสุดท้าย [๖]

จากภาพประกอบนี้มีข้อสังเกตที่แสดงถึงความสัมพันธ์และความคาบเกี่ยวของกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณอยู่ ๓ ประเด็น คือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลและเห็นอย่างชัดเจนว่าทฤษฎี ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของวิธีวิจัยเชิงปริมาณนั้น แท้จริงคือส่วนสุดท้ายของการวิจัยเชิงคุณภาพ และจากจุดนี้เองหากมีทฤษฎีที่เกิดจากการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพแล้วก็นำไปทดสอบเพื่อยืนยันความจริงอีกครั้งหนึ่งด้วยวิธีเชิงปริมาณย่อมเท่ากับเป็นการศึกษาแบบองค์รวม (Holistic) และปิดช่องว่างของการแบ่งแยกการวิจัยทั้ง ๒ ประเภทออกจากกัน จากแนวคิดนี้ นักวิจัยจึงนำข้อดีของการวิจัยเชิงคุณภาพ กับการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณมาผสมผสานวิธีวิทยาการวิจัยในงานวิจัยเดียวกัน ซึ่งเรียกว่าการวิจัยเชิงบูรณาการหรือวิธีวิทยาการวิจัยแบบผสม (Mixed Methodology Research)

๕. วิธีวิทยาการวิจัยแบบผสม คืออะไร

เป็นที่เข้าใจตรงกันว่า วิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมเกิดขึ้นจากแนวความคิดผสมผสานข้อดีของวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณและวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพในงานวิจัยเรื่องเดียวกันโดยกลุ่มที่ยึดสถานการณ์ (Situations) เห็นว่าบางสถานการณ์อาจใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณและวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกันได้เพื่อให้เกิดการวิจัยที่มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นและในส่วนของกลุ่มที่ยึดความยืดหยุ่น (Pragmatists) เห็นว่า ในงานวิจัยหนึ่งๆ อาจจะผสมผสานทั้งฐานคิดและวิธีวิทยาการตามที่เหมาะสม เพื่อใช้ข้อดีของวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพใช้เป็นแนวทางให้เกิดประโยชน์สูงสุดในงานวิจัยนั้นๆ ซึ่งเป็นกลุ่มนักวิจัยเชิงปริมาณแนวประนีประนอม โดยที่วิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมมีฐานคิดเดียวกับวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเฉพาะการวิจัยเชิงทดลองแต่บางครั้งก็ยังมีบางกลุ่มคิดว่าวิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมให้ความสำคัญกับวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณเป็นวิธีการหลักส่วนวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นวิธีการเสริมรวมกับเป็นไม้ประดับ อย่างไรก็ตามวิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมมีจุดเด่นอยู่ ๓ ประการ กล่าวคือ^{๑๖}

๕.๑ วิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมสามารถตอบคำถามวิจัยได้ทั้งเชิงค้นหาความรู้ (Exploratory) ที่เป็นแนวคิดเชิงคุณภาพและยืนยันความรู้

^{๑๖} Teddlie and Tashakkori, อังโน ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล, การวิจัยแบบผสม : ทางสายกลางของการวิจัย การออกแบบการวิจัย, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๕), หน้า ๓๑๙.

(Confirmatory) ซึ่งเป็นแนวคิดเชิงปริมาณได้ในงานวิจัยเรื่องเดียวกัน โดยที่ผู้วิจัยสามารถทดสอบความสัมพันธ์เชิงสังเกตระหว่างตัวแปรขณะเดียวกันก็สามารถอธิบายลักษณะความเป็นจริงและเหตุผลของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างตัวแปรได้

๕.๒ วิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมช่วยให้การสรุปอ้างอิงมีน้ำหนักมากขึ้น เช่น ผลการวิเคราะห์จากวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณได้รับการยืนยันด้วยข้อค้นพบในวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ

๕.๓ วิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมจะสามารถเสนอมุมมองที่แตกต่างกันได้มากกว่าแบบเดียว (การวิจัยเชิงปริมาณหรือการวิจัยเชิงคุณภาพ) ในกรณีที่การวิจัยทั้งสองขัดแย้งกันในงานวิจัยแบบผสมก็ถือว่าเป็นข้อดีเช่นกันเพราะนักวิจัยจะได้ระมัดระวังในการสรุปอ้างอิงผลการวิจัยหรือช่วยในการออกแบบการวิจัยเพื่อศึกษาให้ชัดเจนต่อไป

เหตุผลหลักของการผสมผสานวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณและวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ ก็คือ การแก้จุดอ่อนของแต่ละวิธีด้วยการเสริมจุดแข็งโดยการผสมในระดับข้อมูลที่นักวิจัยเชิงคุณภาพคุ้นเคยกับการใช้เทคนิคแบบสามเส้าเพื่อเสริมความเที่ยงตรงของงานวิจัยโดยลดอคติหรือความคลาดเคลื่อนที่เกิดจากข้อมูลแหล่งเดียวหรือแง่มุมเดียวในขณะที่เดียวกันนักวิจัยเชิงปริมาณก็ให้ความสนใจเทคนิคแบบสามเส้าเช่นเดียวกันเพื่อได้แง่มุมที่หลากหลาย และการผสมในระดับกลยุทธ์ของการวิจัยทั้งสองเพื่อให้ได้ข้อมูลครอบคลุม

ทั้งในภาพกว้าง (Broad) ภาพรวม (holistic) หรือภาพลึก (in-depth)^{๑๗} ซึ่งนักวิจัยได้ศึกษาและพัฒนางานวิจัยที่ใช้วิธีวิทยาแบบผสมให้มีคุณภาพและพัฒนาวิธีวิทยาให้ชัดเจน ก่อให้เกิดงานวิจัยที่น่าสนใจมีจำนวนมากขึ้นและมีชื่อเรียกงานวิจัย

รูปแบบนี้ว่า การวิจัยเชิงบูรณาการหรือวิธีวิทยาการวิจัยแบบผสม ซึ่งในภาคภาษาอังกฤษใช้คำว่า Mixed Methodology หรือเรียกชื่อย่อว่า MM. ดังนั้น วิธีวิทยาการแบบผสม (Mixed Methodology) คือ ศาสตร์และศิลป์หรือวิธีวิทยาการว่าด้วยการผสมผสานวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพอย่างลงตัวและอย่างถูกต้องเพื่อสามารถตอบโจทก์วิธีหลากหลายหรือซับซ้อนมากขึ้นในงานวิจัยเดียวกัน โดยยึดหลักสถานการณ์และหลักยึดหยุ่นในการผสมผสานในระดับเทคนิคและระดับยุทธวิธีระหว่างแนววิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ส่วนคำว่า “Mixed Method “ หมายถึง กระบวนการหรือวิธีการในการผสมผสานวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยให้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณเป็นตัวตั้งตามด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและใช้สถิติขั้นสูงในทางปริมาณที่เรียกว่า Multi-Level analysis ให้ภาพความสัมพันธ์ความเชื่อมโยงเป็นเหตุเป็นผลต่อกันของตัวแปร เมื่อได้ผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณก็นำมาศึกษาให้ลึกซึ้ง ด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพต่อไป จึงเรียกว่าการวิจัยแบบผสมผสานวิธี^{๑๘}

^{๑๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๒๑.

^{๑๘} ชูชาติ พวงสมจิตร, การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research). แหล่งที่มา : <http://www.gototnow.org/posts/285216> [๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๘].

๖. การออกแบบวิธีวิทยาการวิจัยแบบผสม

การผสมผสานวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณ และวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการแก้จุดอ่อนของแต่ละวิธีด้วยการเสริมจุดแข็ง เพื่อศึกษาแง่มุมหลากหลายในงานวิจัยเรื่องนั้นๆ ให้ได้ข้อมูลมาเสริมกันในภาพรวม เป็นการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูล ซึ่งเป็นการใช้เทคนิคสามเส้าตามความหมายเดิมและพยายามขยายความกว้างและความลึกของงานวิจัย ซึ่งการผสมผสานวิธีวิทยาการวิจัยทำได้ในระดับต่างๆ ทั้งการผสมอย่างอ่อนจนถึงการผสมอย่างเข้ม การออกแบบวิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมที่จะกล่าวถึงนี้เป็นแนวทางเบื้องต้นสำหรับนักวิจัยทั้งแนวทางกลุ่มยึดสถานการณ์ ซึ่งเป็นการผสมผสานในระดับเทคนิควิธีกับแนวทางของกลุ่มยึดหุ่นซึ่งเป็นการร่วมกันในระดับยุทธวิธีระหว่างแนววิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณและแนววิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยจำแนกแนวทางผสมผสานตามระดับที่ใช้ ๒ ระดับ^{๑๙}

๑. การผสมในระดับข้อมูล โดยที่นักวิจัยเชิงคุณภาพมีความคุ้นเคยกับการใช้เทคนิคแบบสามเส้า (triangulation) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมความเที่ยงตรงของงานวิจัยโดยลดอคติหรือความคลาดเคลื่อนที่เกิดจากข้อมูลแหล่งเดียวหรือแง่มุมเดียว ต่อมานักวิจัยเชิงปริมาณให้ความสนใจเทคนิคแบบสามเส้าเพื่อให้ได้แง่มุมที่หลากหลาย ด้วยเหตุนี้วิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมจึงเน้นการใช้ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพร่วมกันเพื่อสนับสนุนหรือ

ตรวจสอบซึ่งกันและกันในงานวิจัยเรื่องเดียวกัน เช่น ในวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณโครงการทางการศึกษาผู้วิจัยอาจใช้ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมาวิเคราะห์ร่วมกันการศึกษาเชิงคุณภาพจะศึกษาผลสัมฤทธิ์ในรายวิชาจากงานข้อมูลของโรงเรียน ผลงานจากแฟ้มสะสมงานของนักเรียน คณะคนที่ครูให้ ข้อมูลเจตคติจากการวัดทางจิตวิทยา ข้อมูลพื้นฐานทางสังคมจากแบบสอบถาม ข้อมูลจากการสอบถาม ข้อมูลจากการศึกษารณิเฉพาะรายและข้อมูลจากการสังเกตพฤติกรรมทั้งในและนอกชั้นเรียนของนักเรียนและครูเป็นต้น ซึ่งจะเห็นว่ามี การผสมในระดับข้อมูลมากขึ้นในวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณในปัจจุบัน โดยมุ่งที่จะช่วยแก้ข้อจำกัดของอคติ (bias) ข้อมูลซึ่งได้จากแง่มุมเดียวอาจถูกจำกัดด้วยข้อเท็จจริงในเพียงบางจุดของทั้งหมดเป็นเหตุให้นักวิจัยสรุปผลคลาดเคลื่อนได้ วิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมจะช่วยเสริมความมั่นใจแก่นักวิจัย โดยนำข้อมูลมาเสริมหรือยืนยันซึ่งกันและกันในการวิจัยเรื่องเดียวกัน และขจัดความยึดมั่นในวิธีการเดิม ซึ่งมีจุดอ่อนเพราะนักวิจัยจะยึดติดกับวิธีการวิจัยของตนอย่างเหนียวแน่นและปฏิเสธวิธีการวิจัยอื่นๆ เพราะความคุ้นเคย ความถนัดหรือประสบการณ์ที่ได้รับการฝึกฝนมา บางครั้งจึงมักพบว่านักวิจัยใช้เครื่องมือ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลตามความเคยชิน หรือตามความสะดวกมากกว่าเลือกใช้อย่างเหมาะสมตามเกณฑ์ที่ควรจะเป็น

^{๑๙} ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล และสุภาพ ฉัตรภรณ์, การออกแบบการวิจัย, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๕), หน้า ๓๒๑-๓๒๔.

การผสมในระดับข้อมูลเป็นวิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมในขั้นเริ่มแรก นักวิจัยแต่ละกลุ่มยอมรับได้โดยเฉพาะการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ซึ่งให้คุณค่ากับการใช้ข้อมูลที่หลากหลายทั้งในระดับการวิเคราะห์ปัญหาจนถึงการวิเคราะห์และสะท้อนผลการปฏิบัติ นอกจากนี้การผสมในระดับข้อมูลยังสามารถใช้ประโยชน์ในการต่อยอดข้อมูลเชิงคุณภาพให้เป็นเชิงปริมาณ ซึ่งข้อมูลที่วิเคราะห์โดยการจัดกลุ่มหัวเรื่องแล้ว (categories) นำมาแจกแจงความถี่ของแต่ละหัวข้อเรื่องและนำข้อมูลสองชุดมาเปรียบเทียบดูความสอดคล้องกัน และในขณะเดียวกันก็ต่อยอดข้อมูลเชิงปริมาณให้เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยนำข้อมูลจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าประกอบตามวิธีการทางสถิติ (factor analysis) จะได้กลุ่มหัวเรื่องขึ้นมาสามารถนำไปเปรียบเทียบกับกลุ่มหัวเรื่องจากข้อมูลเชิงคุณภาพหรือสามารถผสมข้อมูลเพื่อหาตัวแปรใหม่ ซึ่งเป็นตัวแปรที่กำหนดจากทฤษฎีแนวคิดของวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณ นำมาพิจารณาร่วมกันกลุ่มหัวเรื่อง “ตัวแปร” ที่เกิดขึ้นจากวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพอาจทำให้ได้ตัวแปรเพิ่มขึ้น

๒. การผสมในระดับกลยุทธ์ เป็นการผสมที่ซับซ้อนขึ้นเป็นการออกแบบการวิจัยที่ใช้กลยุทธ์การวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อสนับสนุนซึ่งกันและกันมองในแง่มุมหลากหลายอันจะทำให้ได้ข้อมูลครอบคลุมทั้งในภาพกว้าง (broad) ภาพรวม (Holistic) หรือภาพลึก (in-

depth) โดยวิธีการผสมจะให้น้ำหนักกับวิธีใดเป็นวิธีหลักและวิธีการใดเป็นวิธีเสริมหรือวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณและวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพคู่ขนานกันไปหรือจะแยกเป็นขั้นตอนต่างกันและจะลำดับขั้นตอนอย่างไร ซึ่งจะผสมแบบใดขึ้นอยู่กับโจทย์วิจัยที่ต้องการตอบเป็นสำคัญ เพื่อให้องค์ประกอบต่างๆ ของการออกแบบการวิจัยเชื่อมโยงและสนับสนุนซึ่งกันและกันในการตอบโจทย์วิจัยจะทำให้งานวิจัยนั้น มีความเที่ยงตรงโดยรวม (Overall Validity) ซึ่ง Creswell^{๒๐} ได้เสนอกลยุทธ์ของการวิจัยไว้ ๓ รูปแบบ ดังนี้

๒.๑ รูปแบบการวิจัย ๒ ระยะ (Two-Phase design) การวิจัยแบบนี้ ดำเนินการวิจัยแยก ๒ ขั้นตอนอย่างเด่นชัด ด้วยวิธีวิทยาการวิจัยที่ต่างกันทั้งในเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพและการนำเสนอผลการวิจัยแบ่งเป็น ๒ ตอน แต่ละตอนต่างมีความสำคัญตอบคำถามวิจัยต่างประเด็นกัน แต่ช่วยกันตอบโจทย์รวม ซึ่งการวิจัยใดเป็นเรื่องที่ซับซ้อน อาจดำเนินการเป็น ๒ ระยะได้ โดยในระยะที่ ๑ ใช้แนวทางวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อทำความเข้าใจในปัญหาหรือสถานการณ์ให้ถ่องแท้ต่อมาในระยะที่ ๒ นักวิจัยใช้ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพในการวางแผนปฏิบัติการหรือการทดลองปฏิบัติตามแผนร่วมกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อมุ่งไปสู่การเปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณร่วมกันในการสรุปผลการวิจัยมีการสะท้อนผลวิจัยโดยรวม

^{๒๐} Creswell, อ่างในผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล, การวิจัยแบบผสม : ทางสายกลางของการวิจัย การออกแบบงานวิจัย, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพฯ: มหามหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์, ๒๕๕๕), หน้า ๓๒๓.

๒.๒ รูปแบบการวิจัยแบบนำ-แบบรอง (dominant-less dominant design) การวิจัยแบบนี้เป็นการดำเนินการด้วยวิธีวิทยาการวิจัยหลักแนวคิดแนวหนึ่ง เช่น การใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลักและใช้วิธีการบางอย่างของวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อขยายความเพื่อตรวจสอบยืนยันหรือเพิ่มความลึกของข้อมูลหรือในทางตรงกันข้ามใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลักเสริมด้วยวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณ^{๒๑} คือ ๑) Explanatory design เป็นการวิจัยที่เริ่มด้วยวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณและตามด้วยวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อทำความเข้าใจความหมายของผลการวิจัยเชิงปริมาณให้ชัดเจนมากขึ้น เช่น การช่วยติดตามกลุ่มตัวอย่างที่ต่างจากพวก (Outliners) ในเชิงปริมาณก็ไม่ตัดทิ้งแต่นำไปศึกษาต่อเชิงคุณภาพเพื่อทำความเข้าใจในกลุ่มนี้ และนำมาเป็นข้อเสริมในการอภิปรายผล ซึ่งการวิจัยรูปแบบนี้พบมากที่สุดในวิธีวิทยาการวิจัยแบบผสม และ ๒) Exploratory design เป็นการวิจัยที่เริ่มด้วยวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำความเข้าใจประเด็นการวิจัยให้ชัดเจนหรือให้ได้ข้อมูลเบื้องต้นเพื่อใช้ในการวางแผนวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณซึ่งเป็นขั้นตอนหลักให้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการสร้างเครื่องมือวิจัยในการศึกษาเจาะลึกกลุ่มเป้าหมายจำนวนหนึ่งให้ได้ข้อมูลมาเพื่อเป็นกรอบในการสร้างแบบสอบถามในการสำรวจในตอนต่อไป รวมทั้งช่วยสร้างตัวแปรกลุ่ม ที่มีคุณลักษณะบางอย่างในงานวิจัย เชิงคุณภาพมาใช้เป็นตัวแปรกลุ่มในงานวิจัยเชิงปริมาณ เช่น สถานภาพทาง

สังคมหรืออาชีพรายได้ของกลุ่มตัวอย่าง ในขณะที่เดียวกันยังช่วยติดตามกลุ่มตัวอย่างที่ต่างจากพวกดังที่กล่าวแล้ว

การวิจัยแบบนำ-แบบรองได้ใช้มาก่อนในประเทศไทย คือ การวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) ซึ่งเป็นเทคนิคของการวิจัยเชิงอนาคตที่ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลรอบแรกจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้วยวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก หลังจากนั้นจึงทำการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำมาใช้เป็นกรอบในการสร้างแบบสอบถาม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในรอบต่างๆ ไปด้วยวิธีการเชิงสำรวจจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นเทคนิคของวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณ

๒.๓ รูปแบบการวิจัยแบบบูรณาการ (integrated design) เป็นการวิจัยข้ามฐานคิดอย่างแท้จริงเพราะเป็นการผสมผสานทั้งระดับมหภาคและจุลภาค วิธีการวิจัยแบบนี้ถูกเรียกว่าเป็นการวิจัยแบบ ลูกผสม (hybrids) ซึ่งทำได้ยากเนื่องจากต้องผสมผสานในทุกขั้นตอนของการวิจัย ตั้งแต่การนำเสนอปัญหา การกำหนดชื่อเรื่อง วัตถุประสงค์ของการวิจัย คำถามการวิจัย การทบทวนวรรณกรรม การสร้างและคุณภาพเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล จนถึงการสรุปผลการวิจัย ซึ่งในบางขั้นตอนอาจไม่สามารถผสมผสานกันได้เต็มที่ด้วยจำกัดของกรอบคิดที่แตกต่างกัน ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ จะทำได้ถ้านักวิจัยมีความเข้าใจและมีประสบการณ์ในการวิจัยทั้งสองวิธีมาก่อน

^{๒๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๒๓.

๗. วิธีวิทยาการวิจัยแบบผสม : วิธีวิทยาการวิจัยแบบที่สาม

การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณแต่ละวิธีวิทยาเป็นการวิจัยเชิงเดี่ยว และเคยเป็นเส้นขนานกันมาแต่เดิม และเมื่อมีการบูรณาการวิธีวิทยาการวิจัยทั้งสองเป็นชุดของวิธีวิทยาแบบหนึ่งในสามเรียกว่า วิธีวิทยาแบบผสม

(Mixed Methodology) หรือเรียกกันย่อๆ ว่า MM. และเข้าใจตรงกันว่าวิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมก็คือวิธีวิทยาการวิจัยแบบที่สามซึ่งเมื่อนำวิธีวิทยาแบบผสมมาเปรียบเทียบกับวิธีวิทยาเชิงคุณภาพและวิธีวิทยาเชิงปริมาณตามแนวคิดของ Teddlie and Tashakkori^{๒๒} ปรากฏตามที่แสดงไว้ในตารางที่ ๒

ตารางที่ ๒ วิธีวิทยาแบบผสมเปรียบเทียบกับวิธีวิทยาเชิงคุณภาพและวิธีวิทยาเชิงปริมาณ

ประเด็นเปรียบเทียบ	วิธีวิทยาเชิงคุณภาพ (QUALs)	วิธีวิทยาแบบผสม (MMS)	วิธีวิทยาเชิงปริมาณ (QUANs)
๑. ฐานคิด	ตีความนิยม (กลุ่มหลัก) วิทยาศาสตร์นิยม หลังสมัยใหม่ (รวมอยู่ในสำนักคิด ประกอบสร้างนิยม-Constructivism)	ปฏิบัตินิยม (Pragmatism) และแนวคิดเชิงปรับปฏิรูป (Transformative perspective)	ปฏิฐานนิยม (Positivism) (ทั้งแบบดั้งเดิม และแบบปรับตัว (Post positivism))
๒. จุดมุ่งหมาย	มุ่งค้นหาความรู้ (exploratory) และบางครั้งมุ่งยืนยันความรู้ (Confirmatory)	มุ่งค้นหาและ/หรือยืนยันความรู้ ขึ้นอยู่กับคำถามวิจัย	มุ่งทั้งค้นหาและยืนยันความรู้ขึ้นอยู่กับคำถามวิจัย
๓. คำถามวิจัย	คำถามวิจัยเชิงตีความเชิงวิพากษ์ หรือเชิงถกเถียง (เฉพาะกลุ่ม)	คำถามวิจัยแบบผสม ระหว่างการตีความและการอธิบาย-ทำนาย	คำถามวิจัยเชิงสำรวจเชิงอธิบายหรือเชิงทำนายและสมมติฐานเชิงปริมาณ
๔. ข้อมูล	ข้อมูลเชิงพรรณนาเป็นหลัก	ข้อมูลเชิงพรรณนาและเชิงปริมาณ	ข้อมูลเชิงปริมาณเป็นหลัก
๕. ทฤษฎีแนวคิดและหลักตรรกะในการวิจัย	เน้นทฤษฎีจากความเป็นจริงใช้หลักตรรกะเชิงอุปมานในการศึกษา (inductive logic)	ใช้หลักตรรกะทั้งอุปมานและอนุมาน (inductive-deductive)	ใช้หลักตรรกะจากทฤษฎีและแนวคิด ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่ผ่านการพิสูจน์แล้ว (hypothetico-deductive model)
๖. รูปแบบเด่นของงานวิจัย	กรณีศึกษา	การวิจัยแบบผสม ชนิดต่างๆ เช่น แบบนำ-แบบรอง	การสำรวจ การทดลองสหสัมพันธ์
๗. การสุ่มตัวอย่าง	การสุ่มแบบเจาะจง ชนิดต่างๆ	การสุ่มแบบผสม	เน้นการสุ่มโดยใช้หลักความน่าจะเป็น
๘. การวิเคราะห์ข้อมูล	ส่วนมากใช้วิธีการสกัดกลุ่มความหมาย (Thematic strategies) โดยการจัดกลุ่มที่ใช้วิธีอื่น เช่นการร้อยสร้าง	การวิเคราะห์แบบผสมผสานทั้งการสกัดกลุ่มความหมายและการวิเคราะห์ทางสถิติขึ้นอยู่กับลักษณะของข้อมูล	ใช้สถิติเป็นหลักในการวิเคราะห์ ทั้งพรรณนาสถิติและอนุมานสถิติ
๙. การประเมินคุณภาพของงานวิจัย	ใช้เกณฑ์ต่างๆที่สร้างขึ้นใหม่ อาทิ ความน่าเชื่อถือ การถ่ายโยงผล และการยืนยันได้	ใช้เกณฑ์แบบผสม เช่น การสรุปอ้างอิง และการถ่ายโยงผล	ยึดหลักเกณฑ์แบบเดิมคือความเที่ยงตรงภายในและความเที่ยงตรงภายนอก

^{๒๒} Teddlie and Tashakkori, อ้างใน ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล, การวิจัยแบบผสม : ทางสายกลางของการวิจัย การออกแบบการวิจัย, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๕), หน้า ๓๑๘.

จากตารางนี้แสดงให้เห็นว่า วิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมเป็นการผสมผสานวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพและวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณ โดยยึดประเด็นการเปรียบเทียบทั้งฐานคิด กระบวนการวิจัยและการประเมินคุณภาพของงานวิจัยเป็นสำคัญ ซึ่งอาจเปรียบได้ว่าวิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมก็คือ วิธีวิทยาการวิจัยแบบที่สามนั่นเอง

๘. ประโยชน์และข้อจำกัดของวิธีวิทยาการวิจัยแบบผสม

เหตุผลหลักของวิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมตามแนวคิดของ Teddlie and Tashakkori ก็คือการแก้จุดอ่อนของวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณและวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยนำวิธีวิทยาการวิจัยทั้งสองมาบูรณาการให้เกิดเป็นวิธีวิทยาการวิจัยหลักหนึ่งในสามของวิธีวิทยา ที่เราเรียกว่า วิธีวิทยาการวิจัยแบบผสม (Mixed research Methodology) โดยที่แนวคิดแบบปฏิบัตินิยม (Pragmatism) เป็นกระบวนการที่เน้นการแสวงหาความรู้ความจริงที่สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ก่อให้เกิดผลดีเป็นที่พึงพอใจและมีประโยชน์อย่างแท้จริง ซึ่งลักษณะสำคัญของกระบวนการทัศน์ปฏิบัตินิยมในวิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมนี้ก็เป็นวิธีวิทยาการวิจัยส่วนหนึ่งที่น่าไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี วิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมมีทั้งประโยชน์และข้อจำกัดสรุปได้ ดังนี้

๑. ประโยชน์ของวิธีวิทยาการวิจัยแบบผสม

๑.๑ ช่วยให้ได้คำตอบที่กว้างและลึกเป็นการขยายความขอบเขตของการวิจัยเป็นการ

ผสมผสานในเชิงความกว้างของวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณและความลึกเป็นวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ

๑.๒ ช่วยสามารถตอบคำถามการวิจัยได้ทั้งเชิงค้นหาความรู้ (Exploratory) ซึ่งเป็นวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงยืนยันความรู้ (Confirmatory) ซึ่งเป็นวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณได้ในงานวิจัยเดียวกัน

๑.๓ ช่วยให้การสรุปผลการวิจัยมีน้ำหนักมากขึ้น โดยที่ผลการวิเคราะห์จากวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณได้รับการยืนยันด้วยข้อค้นพบในวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ

๑.๔ ช่วยตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลซึ่งกันและกัน ในกรณีใช้เทคนิคแบบสามเส้า และได้แง่มุมหลากหลายในเรื่องนั้นๆ ใช้เป็นข้อมูลมาเสริมกันในการสรุปภาพรวมของการวิจัย

๑.๕ สามารถเสนอมุมมองที่ต่างกันทั้งผู้ให้ข้อมูลและทั้งของผู้วิจัยได้มากกว่าวิจัยเชิงเดี่ยว แม้ว่าข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพจะให้ผลขัดแย้งกันก็ถือว่าเป็นผลดีเช่นกันเพราะนักวิจัยจะได้ระมัดระวังในการสรุปอ้างผลการวิจัยหรือช่วยในการออกแบบวิจัยให้ชัดเจนในอนาคตต่อไป

๒. ข้อจำกัดของวิธีวิทยาการวิจัยแบบผสม อย่างไรก็ตาม วิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมก็มีข้อจำกัดบางประการที่อาจจะเป็นอุปสรรคในการนำไปใช้ ซึ่งพอสรุปได้ ดังนี้

๒.๑ นักวิจัยต้องมีความรู้และประสบการณ์ในการวิจัยทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่ถูกต้องตามหลักวิธีไม่เช่นนั้นจะทำงานวิจัยวิธีวิทยาแบบผสมที่ไม่เข้มข้นเท่าที่ควร

๒.๒ วิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมจะต้องใช้เวลา และทรัพยากรในการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลในปริมาณมากกว่าการวิจัยเชิงเดี่ยว

๒.๓ ผู้วิจัยอาจใช้วิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมตามสมัณิยมโดยเป็นการใช้แบบผิดตามที่ผู้วิจัยเข้าใจ โดยใช้วิธีการที่มักง่ายทั้งโดยการเก็บข้อมูลหรือการเลือกกลุ่มตัวอย่างไม่ครบถ้วนสมบูรณ์และใช้เกณฑ์ที่ไม่เหมาะสมตามหลักวิธีการวิจัย ทำให้ได้งานวิจัยวิธีวิทยาแบบผสมที่ไม่มีคุณภาพ

๒.๔ ผู้วิจัยมีความไม่ชัดเจนในวิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมทั้งการผสมในระดับข้อมูลและการวิจัยเชิงกลยุทธ์ ทำให้รูปแบบการบูรณาการไม่สมบูรณ์ในบางขั้นตอน

๒.๕ ผู้วิจัยมีความไม่ชัดเจนในการเขียนรายงานการวิจัย โดยที่การสรุปผล การอภิปรายและเสนอแนะแนวทางปฏิบัติไม่สอดคล้องซึ่งกันและกัน ทำให้คุณภาพของงานวิจัยเป็นงานวิจัยที่ไม่มีคุณภาพ

๙. สรุป

การวิจัยเป็นกระบวนการศึกษาค้นคว้าที่มีระบบและมีระเบียบแบบแผนที่ชัดเจนได้คำตอบหรือองค์ความรู้ใหม่ที่ถูกต้องที่เชื่อถือได้นำไปใช้พัฒนาการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นองค์แห่งความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการหรือวิธีการที่จะต้องยึดถือและปฏิบัติตามในการแก้ปัญหา เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบหรือคำอธิบายที่มีความถูกต้องและเชื่อถือได้

การทำวิจัยส่วนมากรวมไปถึงการทำวิทยานิพนธ์และการค้นคว้าอิสระของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในสถาบันอุดมศึกษามักใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณที่มีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงเดี่ยว ต่อเมื่อราว ค.ศ. ๑๙๙๐ เกิดทางเลือกใหม่ที่มีการผสมผสานข้อดีของการวิจัยเชิงคุณภาพกับการวิจัยเชิงปริมาณในงานวิจัยเรื่องเดียวกัน โดยสนใจเทคนิควิธีการแบบสามเส้าขยายวงไปสู่การพัฒนาวิธีวิทยาการวิจัยเป็นวิธีวิทยาการวิจัยแบบผสม (Mixed Research Methodology) ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นชุดของวิธีวิทยาการวิจัยแบบหนึ่งในสาม จากที่เคยมีแนวคิดว่าวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นเส้นขนานกับวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณจนเป็นที่มาของวิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมหรือวิธีวิทยาการวิจัยแบบที่สาม

การออกแบบวิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมเป็นการผสมผสานวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณและวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อแก้จุดอ่อนของการวิจัยแต่ละวิธีวิทยาการวิจัยด้วยการเสริมจุดแข็ง โดยการผสมผสานในระดับข้อมูลเชิงคุณภาพมีการอธิบายขยายความให้รายละเอียดข้อมูลของตัวแปรมีการแจกแจงความถี่และสรุปผลข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณานำไปสู่วิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณต่อไป และมีการผสมผสานในระดับกลยุทธ์ทั้งกระบวนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล การตีความผลการวิจัยทั้งเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive analysis) และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยวิธีการทางสถิติ

(Statistics analysis) ซึ่งวิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมสามารถตอบคำถามวิจัยได้ทั้งเชิงค้นหาความรู้ (Exploratory) เป็นแนวคิดเชิงคุณภาพ (Qualitative) และสามารถยืนยันเชิงความรู้ (Confirmatory) ซึ่งเป็นแนวคิดเชิงปริมาณในงานวิจัยเรื่องเดียวกันทั้งวิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมสามารถเสนอมุมมองที่แตกต่างกันได้มากกว่างานวิจัยเชิงเดียวช่วยให้ได้คำตอบที่กว้างและลึก สามารถตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลได้หลายมิติและช่วยให้สรุปผลการวิจัยมีน้ำหนักเพิ่มขึ้นอย่างไรก็ตาม นักวิจัยแบบผสมต้องมีความรู้และประสบการณ์ในงานวิจัยทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่ถูกต้องตามหลักวิธีวิทยาการวิจัยและสามารถผสมได้ทั้งระดับ

ข้อมูลและระดับกลยุทธ์ทั้งฐานคิด กระบวนการวิจัยและการประเมินคุณภาพของงานวิจัยเป็นสำคัญ ให้สามารถยอมรับได้ว่าวิธีวิทยาการวิจัยแบบผสม(Mixed research Methodology) คือวิธีวิทยาการวิจัยแบบที่สาม ซึ่งเป็นวิธีวิทยาการวิจัยแบบหนึ่งในสามที่เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ในการผสมแบบลงตัวที่อาจแตกต่างจากคำว่า “Mixed Methods research” ซึ่งหมายถึง การวิจัยที่มีกระบวนการหรือวิธีการในการผสมผสานวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพตามรูปแบบที่กำหนดไว้ จึงทำให้วิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมเป็นที่ยอมรับและแพร่หลายทั่วไป

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(๑) หนังสือ :

ทวีศักดิ์ นพเกษตร. **วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เล่ม ๑**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร : บริษัทโชคชัยมาร์เก็ตติ้ง จำกัด, ๒๕๔๘.

ผ่องพรรณ ตริยมงคลกุล. **การวิจัยแบบผสม: ทางสายกลางของการวิจัย การออกแบบการวิจัย (Research Design)**. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๕.

มนัส สุวรรณ. **ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : โอเลี่ยนส์ไตร์, ๒๕๔๙.

ราชกิจจานุเบกษา. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔**. เล่มที่ ๑๓๐ ตอนพิเศษ ๗๑ ง. ๑๓ มิถุนายน. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๕๖.

สุภางค์ จันทวานิช. **วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ ๒๐. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

สมบัติ ท้ายเรือคำ. **ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. มหาสารคาม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๓.

(๒) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

ชูชาติ พ่วงสมจิตร. การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research). แหล่งที่มา : [http:// www.gototnow.org/posts/285216](http://www.gototnow.org/posts/285216) [๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๘].